

7. Шабуров А. Законність і правопорядок / А. Шабуров // Теорія держави і права : підруч. для ВНЗ. — М., 1997. — С. 436–437.
8. Потапов В.А. Законность и правомерное поведение граждан в условиях реформирования России: Региональный аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теория и история государства и права; история политических и правовых учений» / В.А. Потапов ; науч. рук. В.К. Бабаев ; М-во внутренних дел РФ ; Нижегородская высшая школа. — Нижний Новгород, 1995. — 284 с.
9. Стучка П. Вчення про Радянську державу і її конституцію / П. Стучка. — М., 1931. — С. 221.
10. Витрук Н.В. Законность: понятие, защита и обеспечение / Н.В. Витрук // Общая теория права: Курс лекций / под ред. проф. Бабаева В. — Н. Новгород, 1993. — С. 526–527.
11. Черданцев А. Теорія держави і права: Курс лекцій / А. Черданцев. — Екатеринбург, 1996. — С. 85, 191.
12. Ожегов С. Словник російської мови / С. Ожегов. — М., 1987. — С. 136.
13. Юридичний енциклопедичний словник. — М. : Енциклопедія, 1984. — С. 85.
14. Кудрявцев В. Право як елемент культури / В. Кудрявцев // Право і влада. — М., 1990. — С. 249.

Брайчевська Олена,

Київський університет імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна,

o.braichevska@kubg.edu.ua

НЬЮ-ЙОРКСЬКА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО БІЖЕНЦІВ І МІГРАНТІВ: НОВИЙ КРОК У ВИРІШЕННІ МІГРАЦІЙНИХ ПРОБЛЕМ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ

NEW YORK DECLARATION FOR REFUGEES AND MIGRANTS: NEW STAGE IN RESOLVING MIGRATION PROBLEMS AT GLOBAL LEVEL

У статті 13 Загальної декларації прав людини зазначається, що «кожна людина має право покинути будь-яку країну, включаючи власну, і повертатися в свою країну». Стаття 14 цього ж документа стверджує, що «кожна людина має право шукати притулку від пересліду-

вань в інших країнах і користуватися цим притулком» [1, 10]. Одним з найважливіших чинників сучасного світового розвитку є міжнародні міграції, чисельність яких, за даними ООН, зростає швидше, ніж чисельність населення планети. В останнє десятиліття ХХ — на початку ХХІ ст. в різних регіонах світу відбувалися переміщення великих груп мігрантів, які були зумовлені громадянськими війнами, геноцидом та збройними конфліктами. Вимушені переміщення людей, які за останні 15 років ХХІ ст. досягли небачених масштабів, стали однією з нагальних світових проблем. Зокрема, у 2015 р. кількість міжнародних мігрантів перевищила 244 млн осіб, з яких 65 млн є вимушеними переселенцями, включаючи 21 млн біженців, 3 млн осіб, що шукають притулку, і понад 40 млн внутрішньо переміщених осіб [3, 1].

Найбільш масштабне переміщення великих груп людей, які рятувалися від геноциду і збройних конфліктів в 90-х роках ХХ ст., відбулося на Африканському континенті. Геноцид у Руанді, коли було вбито близько 1 млн мешканців країни, спричинив стрімке переміщення протягом одного тижня 2 млн осіб до Заїру та Танзанії. Переміщення супроводжувалось спалахом інфекційних хвороб, від яких померло понад 50 тис. осіб, та насильством з боку членів різноманітних військових формувань, які фактично контролювали табори біженців на території цих країн [6, 10] і на тривалий час дестабілізували ситуацію, спричинивши гуманітарну катастрофу в країнах, розташованих в районі Великих африканських озер. На жаль, міжнародна спільнота виявилася не готовою і неспроможною врегулювати ситуацію і захистити цивільне населення [5, 267].

Збройні конфлікти, громадянські війни та економічні проблеми зумовили масові нелегальні переміщення мігрантів з країн Близького Сходу і Африки до Європейського Союзу. Більшість мігрантів прямували до берегів Європи через Середземне море на не пристосованих для перевезення людей старих суднах та гумових човнах, які досить часто йшли на дно, що призводило до великих людських жертв. Потік біженців і економічних мігрантів був настільки стрімким і масовим, що спричинив у 2013–2017 рр. міграційну кризу у Європі [2].

У жовтні 2013 р. за кілометр від італійського острова Лампедуза (130 км від Тунісу та 220 км від Сицилії) в Середземному морі потонуло риболовецьке судно, яке нелегально перевозило більше 500 біженців із Сомалі, Еритреї та інших африканських країн, що призвело до загибелі одразу 366 осіб [9]. Після цієї трагедії італійський уряд,

за сприяння Європейського Союзу в рамках зміцнення національної системи патрулювання середземноморських кордонів, розпочав гуманітарну рятувальну операцію під назвою *Mare Nostrum* (Наше море), метою якої був порятунок нелегальних мігрантів та арешт перевізників мігрантів та їхніх суден. Лише протягом 2014 р. завдяки цій операції вдалося врятувати близько 60 тис. нелегальних мігрантів [11].

У зв'язку з великою кількістю загиблих під час транспортування нелегальних мігрантів через Середземне море збереження життя людей і запобігання людським трагедіям були визначені одним із пріоритетів Європейського Союзу в ході проведення моніторингу і патрулювання в Середземномор'ї з метою посилення охорони морських кордонів держав — членів ЄС, порятунку біженців, шукачів притулку та нелегальних мігрантів, а також вилучення суден контрабандистів.

У Західному Середземномор'ї Європейське агентство з охорони зовнішніх кордонів країн — членів Європейського Союзу (*Frontex*) здійснювало такі операції: «Гера» (запобігання нелегальній міграції на Канарські острови), «Індало» (контроль південно-східного узбережжя Іспанії) та «Мінерва» (протиція нелегальній міграції в районі Гібралтару) [8].

У Центральному і Східному Середземномор'ї Європейське агентство з охорони зовнішніх кордонів країн — членів Європейського Союзу проводило військово-морські операції «Тритон» і «Посейдон» [4, 8]. В рамках операції «Посейдон» *Frontex* надає технічну допомогу Греції не тільки щодо проведення моніторингу та патрулювання морських кордонів, але й у здійсненні пошуково-рятувальних робіт у Середземному морі. Операція «Тритон» також спрямована на підтримку Італії у здійсненні прикордонного контролю і рятувально-пошукових робіт на морських кордонах в акваторії між Мальтою та Італією [8]. У тісній співпраці з представниками країн ЄС пошукові операції та надання допомоги постраждалим в ході реалізації програми «Спеціальна середземноморська ініціатива» здійснювало також УВКБ ООН у справах біженців [7, 12].

Переміщення великих груп економічних мігрантів, шукачів притулку та біженців спостерігалось й в інших регіонах світу і неодноразово супроводжувалось гуманітарними катастрофами. Такі переміщення великих груп біженців і мігрантів, які відбувались наприкінці ХХ — на початку ХХІ ст., спричиняли транскордонні, політичні, економічні, соціальні та гуманітарні проблеми. Як показала практика,

це явище носить глобальний характер і вимагає застосування глобальних підходів і прийняття глобальних рішень. Саме тому проблема переміщення великих груп мігрантів та забезпечення їх людських прав, яка неодноразово обговорювалась на засіданнях Генеральної Асамблеї ООН, в черговий раз привернула увагу міжнародного співтовариства.

Відповіддю на глобальну кризу біженців і мігрантів стала ціла низка міжнародних ініціатив, спрямованих на зміцнення захисту їх прав, які були викладені в Резолюції 71-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН від 19 вересня 2016 р., відомій як Нью-Йоркська декларація [3].

Нью-Йоркська декларація містить масштабні зобов'язання міжнародного співтовариства щодо вирішення поточних проблем і забезпечення готовності до вирішення майбутніх завдань, пов'язаних з міжнародними міграційними процесами. Насамперед вони стосуються захисту людських прав всіх біженців і мігрантів незалежно від їх статусу. Зокрема, йдеться про права жінок і дівчаток, заохочення їх до рівної і ефективної участі у пошуку рішень та забезпечення відвідування дітьми-біженцями шкіл протягом декількох місяців після прибуття в країну призначення.

Планується ліквідація практики утримання дітей під вартою з метою визначення їх міграційного статусу, надання підтримки країнам, які здійснюють порятунок, прийом і розселення великої кількості біженців і мігрантів, посилення гуманітарної допомоги і допомоги з метою розвитку країнам, з яких потоки міжнародних мігрантів є найбільшими. Передбачається також рішуче засудити ксенофобію щодо біженців і мігрантів і підтримати глобальну кампанію боротьби із цим явищем, зміцнити позитивний внесок мігрантів в економічний і соціальний розвиток країн, які їх приймають.

Ще одним важливим положенням цієї політичної декларації є рішення про включення МОМ в систему ООН з метою посилення управління міграційними процесами на глобальному рівні та початок міждержавного переговорного процесу з метою підписання у 2018 р. глобального договору про безпечну, упорядковану та законну міграцію та глобального договору про біженців.

Незважаючи на те що цей документ має рекомендаційний характер, він свідчить про політичну волю представників країн світу об'єднати зусилля для формування більш гуманного і узгодженого підходу світового співтовариства до проблем біженців і мігрантів.

Джерела

1. Загальна декларація прав людини // Вісник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. — 1999. — № 1. — С. 10.
2. Малиновська О.А. Міграційна криза в Європі: пошуки шляхів розв'язання та наслідки для України : аналітична записка [Електронний ресурс] / О.А. Малиновська. — Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/migrasia-c1f03.pdf>
3. Нью-Йоркская декларация о беженцах и мигрантах. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей ООН 19 сентября 2016 года [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/292/00/PDF/N1629200.pdf?OpenElement>
4. Операція «Трітон» замість проекту Mare Nostrum [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua.euronews.com/2015/02/11/migrant-deaths-in-mediterranean-show-triton-inadequate>
5. Пятьдесят лет гуманитарной деятельности: Положение беженцев в мире 2000/УВКБ ООН. — М. : Интер диалект+, 2000. — С. 267.
6. Chapter 10: The Rwandan Genocide and Its Aftermath // The State of The World's Refugees 2000: Fifty Years of Humanitarian Action [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unhcr.org/3ebf9bb60.html>
7. Central Mediterranean Sea Initiative (CMSI) / Aktion Plan [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unhcr.org/protection/operations/531990199/unhcr-central-mediterranean-sea-initiative-cmsi-eu-solidarity-rescue-at.html>
8. EU Operations in the Mediterranean Sea [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/5_euoperationsinmed_2pg.pdf
9. Lampedusa Boat Tragedy: Migrants 'raped and tortured' [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.bbc.com/news/world-europe-24866338>
8 November 2013
10. Leave None to Tell the Story: Genocide in Rwanda [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.hrw.org/reports/1999/rwanda/>
11. Mare Nostrum Operation [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.marina.difesa.it/EN/operations/Pagine/MareNostrum.aspx>
12. Special Mediterranean Initiative June 2015 — December 2016 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.unhcr.org/partners/donors/560ce6959/unhcrs-supplementary-appeal-special-mediterranean-initiative-june-2015.html>